

Bazy Danych

Andrzej M. Borzyszkowski

Instytut Informatyki
Uniwersytetu Gdańskiego

materiały dostępne elektronicznie

<http://inf.ug.edu.pl/~amb>

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

Standard SQL

- Standard nieformalnie nazywany SQL/92
- pełna nazwa: Międzynarodowy Standardowy Język Baz Danych SQL (1992)
- skrót od *Structured Query Language*
- Istniejące implementacje nie implementują w pełni powyższego standardu
- ale rozszerzają niektóre aspekty standardu, czyli *nadzbiór podzbioru*
- Język deklaratywny – użytkownik deklaruje swoje potrzeby, optymalizator przekształca zapytanie na ciąg instrukcji
- Zawiera w sobie język definiowania danych i język manipulowania danymi
- i dodatkowo język zarządzania użytkownikami, określania zabezpieczeń, sterowania transakcjami, ...

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

3/35

Język SQL, cz.1, definiowanie danych (*data definition language*)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

2/35

SQL, kilka uwag ogólnych

- Relacja nazywana jest tabelą (*table*), może zawierać powtórzenia i oczywiście ma ustaloną kolejność
- Projekt bazy danych składa się głównie z zestawu tabel, są one zgrupowane w *schemacie*
- Standard wymaga by wielkość liter w nazwach nie grała roli
 - zasadniczo wszystkie słowa są konwertowane na duże litery
 - napisy w cudzysłowach traktowane są dosłownie z rozróżnieniem wielkości liter
- Standard nie określa sposobu kończenia zapytania,
 - w większości SZBD jest to średnik
- Każdy element musi mieć nazwę, nawet gdy nie mamy zamiaru odwoływać się do niego

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

4/35

Typy wbudowane

- Jest wiele typów wbudowanych, najważniejsze z nich:
 - **CHAR()**, **VARCHAR()**, napisy stałej i zmiennej długości
 - **INTEGER**, **SMALLINT**
 - **DATE**, **TIME**, **TIMESTAMP**, obsługa czasu i daty
 - **BOOLEAN**, wartości np. 't', TRUE, '1', 'y', 'yes', ([SQL/99](#))
 - **NUMERIC(,)**, np. NUMERIC (7,2), 7 cyfr, w tym 2 po przecinku
 - **FLOAT()**, np. FLOAT(15), 15 cyfr znaczących
 - **BIT()**, **VARBIT()**, ciągi bitów np. B'10011101'
 - **MONEY**, to samo co NUMERIC (9,2)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

5/35

Definiowanie tabeli

- **CREATE TABLE *nazwa_tabeli***
lista-(definicja_kolumny [wartość_domyślna]
| [definicja_klucza_kandydującego]
| [definicja_klucza_obcego]
| [definicja_warunku_poprawności]) ;
- ***definicja_kolumny ::= nazwa_kolumny nazwa_dziedziny***
- ***nazwa_dziedziny ::= typ_wbudowany | nazwa_zdefiniowana***
::= "to jest"
| "albo"
[] "opcjonalnie"
- Wartość domyślna może zmienić wartość podaną w definicji dziedziny, brak definicji wartości domyślnej oznacza **NULL**
- Można żądać, by atrybut był zawsze określony: **NOT NULL**
 - wówczas nie musi posiadać wartości domyślnej

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

6/35

Definiowanie tabel, klucze

- ***definicja_klucza_kandydującego ::=***
UNIQUE (lista_kolumn) |
PRIMARY KEY (lista_kolumn)
 - lista kolumn w obu przypadkach jest niepusta
 - najwyżej jeden klucz może być określony jako główny (PRIMARY KEY)
 - jeśli występuje klucz główny, to wszystkie atrybuty tego klucza zyskują warunek poprawności NOT NULL
 - klucz alternatywny dopuszcza wartości NULL,
 - PostgreSQL, obecny standard SQL – nie narusza to warunku jednoznaczności klucza
 - SQL92 (np. MS SQL Server) – nie może się powtarzać
- Warunki poprawności można opcjonalnie nazwać:
CONSTRAINT nazwa definicja_klucza_kand.

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

7/35

Definiowanie tabel, klucze obce

- ***definicja_klucza_obcego ::=***
FOREIGN KEY (lista_kolumn)
REFERENCES tabela_bazowa [(lista_kolumn)]
[ON DELETE opcja]
[ON UPDATE opcja]
 - nie jest wymagane podanie listy kolumn, jeśli klucz obcy odwołuje się do klucza o tej samej nazwie
- ***opcja ::= NO ACTION | CASCADE | SET NULL | SET DEFAULT***
- Warunki poprawności można opcjonalnie nazwać:
CONSTRAINT nazwa definicja_klucza_obcego

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

8/35

Definiowanie tabel, dalsze warunki poprawności

- **definicja_warunku_poprawności ::=**
CHECK (wyrażenie_warunkowe)
 - **wyrażenie_warunkowe** może być dowolnie skomplikowane, nie musi ograniczać się do danej tabeli, musi być określone dla każdego wiersza tabeli
 - **wyrażenie_warunkowe** ma mieć wartość "true" dla każdego wiersza tabeli
 - system zarządzania bazą danych nie zezwoli na wprowadzenie czy aktualizację danych takie, że **wyrażenie_warunkowe** nie zachodzi
 - kolejność sprawdzania warunków jest nieokreślona
- Warunki poprawności można opcjonalnie nazwać:
CONSTRAINT nazwa definicja_warunku_poprawności

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

9/35

Zmiana definicji tabeli podstawowej

- **ALTER TABLE nazwa_tabeli operacja;**
- Przykład
ALTER TABLE klient
ADD COLUMN rabat INT
DEFAULT 0;
- **operacja** może oznaczać
 - dodanie/usunięcie/zmiana nazwy kolumny,
 - zmiana dotychczasowej wartości domyślnej w kolumnie,
 - dodanie/usunięcie warunku poprawności**ALTER TABLE klient**
ALTER COLUMN telefon DROP NOT NULL

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

10/35

Usuwanie tabeli podstawowej

- **DROP TABLE nazwa_tabeli [RESTRICT | CASCADE];**
 - jeżeli wybrano **RESTRICT** i tabela podstawowa występuje w jakiegokolwiek definicji perspektywy, to instrukcja **DROP TABLE** nie powiedzie się
 - jeżeli wybrano **CASCADE**, to instrukcja **DROP TABLE** powiedzie się i usunie daną tabelę wraz ze wszystkimi perspektywami bazującymi na tej tabeli oraz więzami poprawności

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

11/35

Odwzorowanie modelu encji i związków w model relacyjny

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

12/35

Krok 1: odwzorowanie zwykłych encji

- Każdy typ encji w diagramie ER otrzymuje swoją relację
 - np. *Klient*, *Zamówienie*, *Towar*, *Student*, *Nauczyciel*, itp.
- Atrybutami relacji są wszystkie proste atrybuty encji
 - np. *imię*, *nazwisko*, *pesel*, *nr_zamówienia*, *nazwa towaru*...
 - atrybuty złożone rozpadają się na swoje składowe – nie ma atrybutu *adres*, są atrybuty *miasto*, *ulica*, *kod*
 - atrybuty pochodne, np. *wiek*, w ogóle nie są atrybutami relacji, będą one mogły być wyliczane na bieżąco
 - atrybuty wielokrotne, np. *wykształcenie*, będą obsługiwane inaczej
- Kluczem głównym będzie wybrany klucz z diagramu
 - być może, ale nieczęsto, będzie składał się z wielu atrybutów
 - inne klucze zostaną kluczami alternatywnymi

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

13/35

Przykład

```
create table klient (  
    nr            integer      ,  
    tytul         char(4)      ,  
    imie          varchar(16)  ,  
    nazwisko      varchar(32)  not null,  
    kod_pocztowy  char(6)      not null,  
    miasto        varchar(32)  ,  
    ulica_dom     varchar(64)  ,  
    telefon       varchar(11)  ,  
    CONSTRAINT   klient_nr_pk PRIMARY KEY(nr) ) ;
```

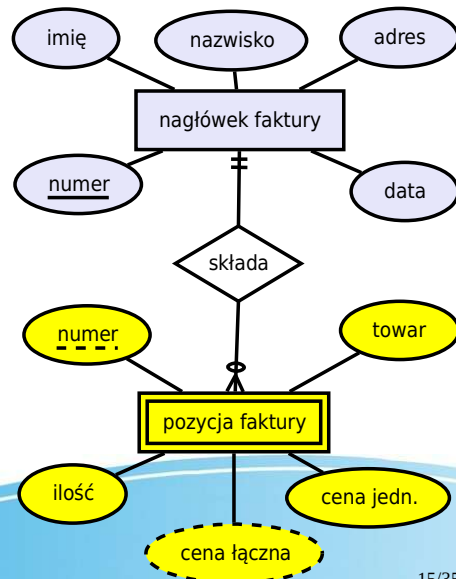
© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

14/35

Krok 2: odwzorowanie słabych encji

- Słabe encje, to encje podporządkowane swoim właścicielom
 - nie mają sensu istnienia bez encji właścicielskiej
 - nie mają swojego klucza głównego
 - np. kolejne pozycje faktury
 - możliwe adresy klientów, wykształcenie studentów, dzieci pracowników, itd.

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

15/35

Krok 2: odwzorowanie słabych encji, c.d.

- Każdy typ słabej encji otrzymuje swoją relację wraz z atrybutami prostymi
 - dodatkowo, jednym z atrybutów będzie klucz główny encji właścicielskiej jako klucz obcy relacji
- Kluczem głównym dla słabej encji będzie zestaw: klucz główny encji właścicielskiej plus klucz jej słaby
 - np. *numer faktury* plus *numer kolejny* pozycji faktury
 - albo *numer* studenta plus *typ szkoły* dla studenta (student posiada jedno świadectwo szkoły podstawowej, jedno gimnazjum, jedno szkoły średniej)
 - *pesel* pracownika plus *imię* dziecka (pracownik ma dzieci o różnych imionach)

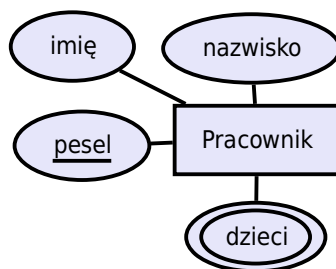
© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

16/35

Słabe encje a atrybuty wielokrotne

- W szczególnie prostych przypadkach zamiast słabych encji można stosować atrybut wielokrotny
 - np. pracownik i lista jego dzieci
 - odpowiada to słabej encji z atrybutem *nazwa*

© Andrzej M. Borzyszkowski

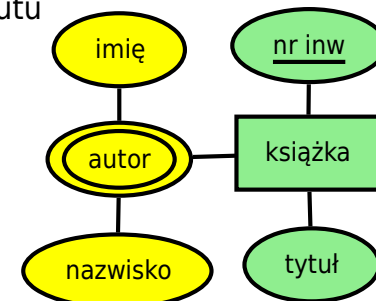
- Metoda stosowana dla słabych encji ma tu zastosowanie
 - tabela z kluczem obcym wskazującym na encję, z której pochodzi atrybut wielokrotny
 - kluczem głównym jest klucz obcy plus atrybut *nazwa*

Bazy Danych

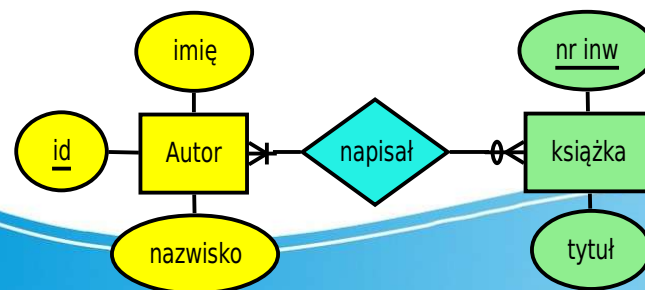
17/35

Słabe encje a atrybuty wielokrotne, c.d.

- W innych przypadkach wartości atrybutu mogą powtarzać się dla różnych encji
 - wówczas atrybut wielokrotny *nie* odpowiada słabej encji
 - raczej jest to silna encja, powstaje tabela słownikowa

© Andrzej M. Borzyszkowski

- Powyższy diagram nie uwzględnia, że autorzy różnych książek powtarzają się

Bazy Danych

18/35

Krok 3: odwzorowanie związków 1:N

- Założenie: dane są dwa typy encji *S* oraz *T*, i ich związek jednoznaczny
 - dla jednej encji typu *S* przypisanych jest wiele encji typu *T*
 - ale jedna encja *T* jest odpowiada jednej encji *S*
- W relacji dla typu encji po stronie „wiele”, *T*, dodajemy klucz obcy wskazujący na klucz główny relacji po stronie „jeden”, *S*
 - jeśli sam związek miał atrybuty, to dołączamy je do *T*

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

19/35

Krok 3: odwzorowanie związków 1:N c.d.

- Jest to najczęstszy związek w projektach
 - Klient* i jego *Zamówienia* (klucz obcy dla zamówienia)
 - Zamówienie* i jego *Pozycje* (klucz obcy dla pozycji)
 - Towar* i *Pozycje*, w których występuje (kolejny klucz obcy dla pozycji)
 - Nauczyciel* i nauczane *Przedmioty* (klucz obcy dla przedmiotu)
 - Czytelnik* i czytane *Książki* (klucz obcy dla książki, razem z datą wypożyczenia)
- Klucz musi być określony (NOT NULL) jeśli po stronie jeden oznacza *dokładnie jeden* (nie dopuszczamy zera)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

20/35

Tabele, SQL

```
create table zamowienie (
    nr integer ,
    klient_nr integer not null,
    data_zlozenia date not null,
    data_wyslki date ,
    koszt_wyslki numeric(7,2),
    CONSTRAINT zamowienie_nr_pk PRIMARY KEY(nr),
    CONSTRAINT klient_fk FOREIGN KEY(klient_nr)
        REFERENCES klient(nr),
    ON UPDATE NO ACTION ON DELETE NO ACTION
);
```

nazwa tabeli

nazwa atrybutu

nazwa warunku integralności, najczęściej w postaci rozwiniętej: nazwa tabeli_atrybutu_pk

nazwa atrybutu będącego kluczem głównym

nazwa atrybutu będącego kluczem obcym

nazwa tabeli i atrybutu w tej tabeli wskazywanego przez klucz obcy

jest domyślnym zachowaniem systemu w razie naruszenia integralności referencyjnej, można ten tekst opuścić

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

21/35

Tabele, przykład c.d.

```
create table towar (
    nr integer ,
    opis varchar(64) not null,
    koszt numeric(7,2) not null,
    cena numeric(7,2),
    CONSTRAINT towar_nr_pk PRIMARY KEY(nr)
);
create table zapas (
    towar_nr integer not null,
    ilosc integer not null,
    CONSTRAINT towar_nr_fk FOREIGN KEY(towar_nr)
        REFERENCES towar(nr)
        ON DELETE CASCADE ON UPDATE CASCADE,
    CONSTRAINT zapas_towar_nr_pk PRIMARY KEY(towar_nr)
);
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

23/35

- klucz obcy i **jednocześnie** główny realizuje związek 1:1

Krok 4: odwzorowanie związków 1:1

- Założenie: dane są dwa typy encji *S* oraz *T*, pomiędzy nimi związek jednojednoznaczny
- Rozwiązanie pierwsze – klucz obcy, który jest też kluczem kandydującym
 - klucz obcy zapewnia związek 1:N, dodatkowy warunek jednoznaczności zapewnia, że $N=1$
 - jeśli każde *S* ma przyporządkowane *T*, to można zaprojektować klucz obcy po stronie *S*
 - na ogół jeden z typów ma pełen udział w związku, a drugi niekoniecznie
 - *Zapas* ma przypisany *Towar*, którego dotyczy, niektóre towary nie mają informacji o zapasach
 - *Przedmiot* ma przypisany *Termin*, ale pozostały wolne terminy

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

22/35

Odwzorowanie związków 1:1, c.d.

- Klucz obcy, który jest jednoznaczny można zastosować po stronie typu z niepełnym udziałem jeśli dopuszczalne są wartości NULL dla klucza obcego
 - np. *Termin* ma przypisany *Przedmiot*, chyba, że pozostaje nieobsadzony
- Można stosować klucze obce dla obu relacji
 - ale prowadzi to do nadmiarowości informacji i trzeba sięgać specjalnych rozwiązań (wyzwalacze) by to obsłużyć
 - nawet jeśli sytuacja jest symetryczna, to jeden z kluczy musi dopuszczać NULL (dla tej encji, która jest wstawiana wcześniej)
 - nie powinno się stosować kluczy wzajemnie na siebie wskazujących

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

24/35

Odwzorowanie związków 1:1, drugie rozwiązanie

- Scalenie dwu relacji
 - zamiast odrębnych relacji dla każdego z typów encji projektujemy jedną relację zawierającą atrybuty obu encji
 - jeśli jeden z udziałów typów w związku jest niepełny, to na pewno musimy dopuszczać nieokreśloność atrybutów
- Przykład: relacja *Przedmiot-Termin*, której typową krotką będzie pełna informacja o przedmiocie i o jego terminie
 - jeśli dopuszczamy przedmioty (jeszcze) niezaplanowane, to atrybuty terminu będą nieokreślone

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

25/35

Tabele, przykład c.d.

```
CREATE TABLE przedmiot_termin (  
    kod          integer          PRIMARY KEY,  
    rodzaj       varchar(20)      not null,  
    nazwa        varchar(50)      not null,  
    godziny      int              not null,  
    -- teraz atrybuty terminu  
    dzien_tyg    int              ,  
    godzina      int              ,  
    sala         varchar(5)       ,  
    -- nr legitymacji nauczyciela prowadzącego  
    nr_leg       char(7)          REFERENCES nauczyciel  
    ON DELETE SET NULL ON UPDATE CASCADE, określa zachowanie  
    systemu w razie naruszenia integralności referencyjnej  
    -- atrybuty encji termin muszą być unikalne  
    CONSTRAINT przedmiot_un UNIQUE(dzien_tyg,godzina,sala)  
);
```

- związek 1:1 zachodzi ponieważ *obie* encje, przedmiot i termin występują najwyżej jeden raz
- może istnieć przedmiot bez przypisanego terminu
- ale nie może istnieć termin bez przypisanego przedmiotu

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

26/35

Krok 5: odwzorowanie związków M:N

- Założenie: dane są dwa typy encji *S* oraz *T*, pomiędzy nimi związek wieloznaczny
- Rozwiązanie: dla związku tworzona jest nowa relacja
 - atrybutami relacji są klucze obce wskazujące na klucze główne w *S* oraz *T*
 - oraz atrybuty związku, jeśli takie występowały
- Przykład: *Student <Zalicza> Przedmiot* → relacja *Zalicza* z dwoma kluczami obcymi
 - i być może atrybutami *ocena*, *data egzaminu*, itp.
- Kluczem głównym w nowej relacji jest zestaw kluczy obcych, w szczególności będą one określone (NOT NULL)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

27/35

Tabele, przykład c.d.

```
create table pozycja  
(  
    zamowienie_nr integer not null,  
    towar_nr       integer not null,  
    ilosc          integer not null,  
    CONSTRAINT     pozycja_pk  
        PRIMARY KEY(zamowienie_nr, towar_nr),  
    CONSTRAINT     pozycja_zamowienie_nr_fk  
        FOREIGN KEY(zamowienie_nr)  
        REFERENCES zamowienie(nr)  
        ON DELETE CASCADE ON UPDATE CASCADE,  
    CONSTRAINT     pozycja_towar_nr_fk  
        FOREIGN KEY(towar_nr)  
        REFERENCES towar(nr)  
);
```

- tabela z **dwoma** kluczami obcymi realizuje związek wieloznaczny (dwuargumentowy)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

28/35

Relacja dla związku

- Rozwiązanie „nowa relacja dla związku” jest zawsze skuteczne (raczej nie zawsze wskazane)
 - jeśli związek jest typu N:M, to są dwa klucze obce
 - jeśli związek jest typu 1:N, to klucz obcy po stronie 1: będzie kluczem kandydującym (UNIQUE/PRIMARY KEY)
 - jeśli związek jest typu 1:1, to każdy z kluczy obcych będzie kluczem kandydującym

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

29/35

Relacja dla związku c.d.

- Rozwiązanie jest szczególnie polecane, gdy związek ma niewiele elementów (tzn. udział obu typów są mocno niepełne)
- np. projekt studencki może być wykonywany pojedynczo, a czasami przez dwie osoby
- zamiast projektować klucz obcy dla *Studenta* „drugi autor” lepiej zaprojektować osobną relację z dwoma kluczami
- nawet jeśli normą mają być pary, to nowa relacja może być łatwiejszym rozwiązaniem niż zmiana istniejącego schematu

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

30/35

Krok 6: odwzorowanie związków niebinarnych

- Rozwiązanie „nowa relacja” jest dobre również dla związków o większej liczbie zaangażowanych typów encji
 - np. *Klient* kupuje *Polisę* u *Agent*a
 - *Lekarz* wykonuje zabieg u *Pacjenta* w asyście *Pielęgniarki* w danym *Gabiniecie/Terminie* używając *Sprzętu*
- Kluczem głównym jest często zestaw wszystkich kluczy obcych
 - ale czasami pewne zestawy są w naturalny sposób unikalne
 - np. w relacji *Zabieg* klucz obcy wskazujące gabinet i termin razem z kluczem na lekarza jest unikalny
 - podobnie jak w połączeniu z pielęgniarką czy pacjentem
 - jeden z zestawów może być kluczem głównym, pozostałe są kandydujące

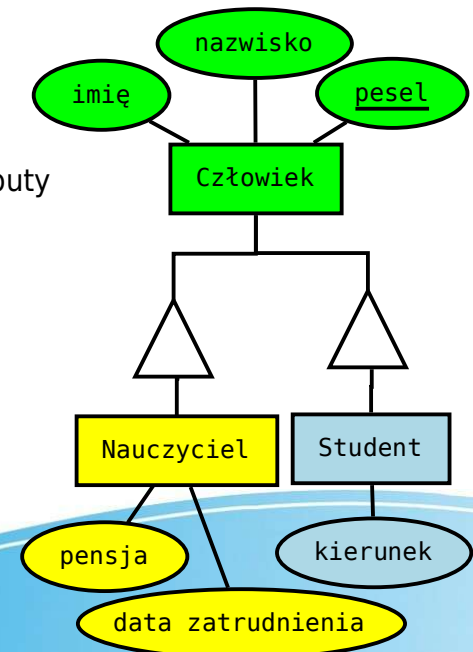
© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

31/35

Związek „jest”

- Projekt przewiduje wspólną generalizację kilku typów
 - np. *Student* oraz *Nauczyciel* mają wspólne niektóre atrybuty
 - mogą być uogólnieni do *Człowiek*
 - ale zachować atrybuty charakterystyczne
- Generalizacja jest naturalnie związkiem 1:1
- Generalizacja może być
 - kompletna lub nie
 - rozłączna lub nie

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

32/35

Związek „jest”, c.d.

- Rozwiązanie 1: Jedna relacja dla ogólnego typu oraz relacje dla podtypów z kluczem obcym not null który jest też kluczem kandydującym
 - można zapisać dane spoza wszystkich konkretnych klas (generalizacja niekompletna)
 - można dopuścić, że encja należy do kilku klas (generalizacja nierozłączna)
- Rozwiązanie 2: Odrębne relacje z kompletem atrybutów
 - *Student* i *Nauczyciel* mają imię, nazwisko, pesel i dalsze atrybuty
 - nie można zapisać danych osób spoza tych klas (generalizacja kompletna)
 - można dopuścić należenie do kilku klas (ale kosztem kopiowania danych)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

33/35

Związek „jest”, c.d.

- Rozwiązanie 3: Jedna relacja ze wszystkimi atrybutami i dodatkowo atrybutem wskazującym na typ pochodzenia (dyskryminator)
 - każda encja musi należeć najwyżej do jednej klasy (generalizacja rozłączna)
 - można wymusić, że dokładnie do jednej klasy
 - być może będzie dużo wartości niekreślonych
 - ale niektóre atrybuty mogą być wspólne (np. nr legitymacji)
- Rozwiązanie 4: Jedna relacja ze wszystkimi atrybutami oraz z flagami wskazującymi, czy encja należy do tej klasy
 - encje mogą należeć do wielu klas jednocześnie lub do żadnej (generalizacja niekompletna i nierozłączna)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

34/35

Podsumowanie

• Typ zwykłych encji	• Relacja z atrybutami
• Encja podporządkowana	• Relacja z kluczem obcym wskazującym na właściciela
• Związek jednoznaczny	• Klucz obcy po stronie wiele
• Związek 1:1	• Klucz obcy = klucz – lub scalenie dwu relacji
• Związek wieloznaczny	• Relacja z 2 kluczami obcymi
• Związek n -składnikowy	• Relacja z n kluczami obcymi
• Atrybut prosty	• Atrybut
• Atrybut złożony	• Kilka atrybutów
• Atrybut wielowartościowy	• Relacja z kluczem obcym wskazującym na właściciela

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

35/35